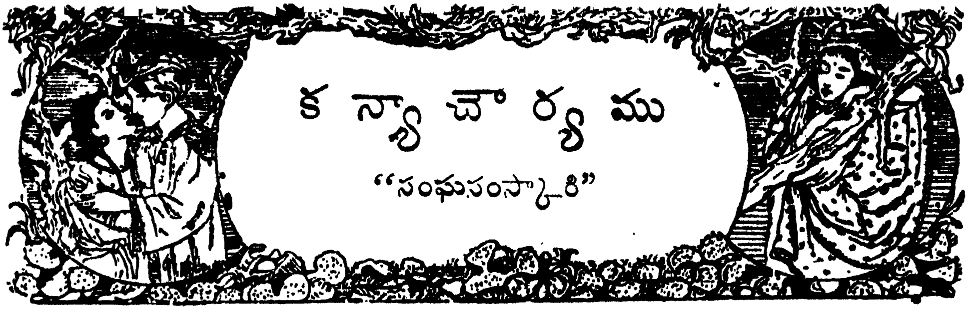

కన్యాచౌర్యము

"సంఘసంస్కారి"

౧

నాకు చిన్నప్పటినుంచి అపరాధపరిశోధనలంటే ఎక్కువ యిష్టంగా ఉండేది. ఆవిషయమై ఎవరన్నా కబుర్లుచెప్పుకుంటూ ఉన్నా లేకపోతే అపరాధపరిశోధకనవలలు కనుపించినా యితరవిషయాలన్ని మరచిపోయి నామనస్సంతా వాటిమీదనే ఉంచేవాణ్ణి. నేను పెద్దక్లాసులలోకి వచ్చినప్పుడు పరీక్షముందుకూడా ఆంధ్రప్రచారిణీ వారు ప్రచురించిననవలలను, ఆంగ్లభాషలో కానండైలు, మారిసు లెబ్లాన్కు వ్రాసినకథలను చదువుతూంటే నాస్నేహితులు పరీక్షలసంగతి మరచి పోతున్నానని నన్ను మందలించుచూ ఉండేవారు. మా హాస్టలులో ఏమైనా చిన్న దొంగతనాలు జరుగుతూంటే 'ఏమోయి డిటెక్టివ్! వార్డెనుగారింట్లో కోళ్లుపోయినవట; పదో గదిలో పౌడుండబ్బి పోయినదట; నువ్వు దొంగను పట్టుకోనకపోతే చాలాకష్టం.' అని నన్ను వేళాకోళంకూడా చేస్తూ ఉండేవారు. కాని నేనుమాత్రం వారిని లెఖపెట్టేవాణ్ణి కాదు.

"ఏమోయి యివ్వాళ......వాగ్వాదం విన్నావుకాదు"

౨

ఇట్లా ఉంటోండగా ఒకనాడు సాయంత్రం కాలేజినుంచివచ్చి నా గది ముందర పడకకుర్చీలో కూర్చుని ఏకో ఆలోచించుకొనుచుండగా నా మిత్రుడు సుబ్బారావె వచ్చాడు. ప్రక్కన ఉన్న కుర్చీ నొకదానినిదగ్గరకు లాగి అతన్ని దానిమీద కూర్చుంకమని "ఏమోయి యివ్వాళ క్లాసులో మనమాస్టరుగారికి పిల్లలికి జరిగిన వాగ్వాదం విన్నావు కాదు" అన్నాను.

"ఆ సంగతి కేంగాని బజారులో పోలీసుస్టేషనుదగ్గర ఒక వింతవిషయం నాచెవిని పడింది" అన్నాడు. పోలీసు స్టేషను,వింతవిషయం,అనగానే అంతవర

దాక అలసటవల్ల మందరిగా పడుకున్న వాడిని గభుక్కున లేచి "ఏమిటది" అని నామిత్రుణ్ణి అడిగాను.

సుబ్బారావు ఒకవేళాకోళపు నవ్వు నవ్వాడు. కాని విన్నదాన్ని అంతా చెప్పమని సుబ్బారావుని నొక్కి అడిగాను. అంతగట్టిగా అడుగుతూంటే బాగుండదనుకున్నాడో ఏమో సుబ్బారావు కథ మొదలు పెట్టాడు.

"ఈవూళ్లోకల్లా భాగ్యవంతులైన కనకం చిట్టి రామయ్యగారింట్లో నిన్న రాత్రి రెండు ఝాములవేళ ఒకవింత దొంగతనం జరిగిందట. నిన్న వారిమూడో అబ్బాయి పుట్టిన దినమట. డబ్బున్న వాళ్ళిళ్లల్లో అటువంటి పండగలు వైభవంగా చేయటం ఆచారం గనుక, చిట్టిరామయ్యగారుకూడా ఆచార విరుద్ధం లేకుండా మిత్రులనందరిని ఆహ్వానించి మేళ తాళములతో, కాకులవలె మూగిన వైదిక బృందానికి భూరిసంభావనలతో, పదిమంది చెప్పుకొనేటట్లు బీదసాదల సంతర్పణతో తగు రీతిని కొడుకు పుట్టినరోజుపండుగను చేసారట. పగలల్లా చేసిన పనిభారంవల్ల కాబోలు ఆరాత్రి వారందరు తొమ్మిదిగంటలు కొట్టక ముందే నిద్రపోయినారట. దాసదాసీజనం కూడా యజమానులకు ముందే గాఢనిద్రలో మునిగిపోయినారట. ప్రతిదినం అందరు పండుకొనిన తరువాత చిట్టిరామయ్యగారు అన్ని తలుపులు బాగుగా మూసియున్నవో లేవో, ఆడవారందరు నగలన్నిటిని తీసి జాగ్రత్త చేసిరో లేదో చూచి పరుండుట మామూలట. కాని, పాపం, పగలుపడిన శ్రమవల్ల, ఆయనకు ఒళ్లుతెలియక రాత్రిభోజనంకూడా మానేసి గ్రహచారవశాత్తు యింటిగొడవే మరచి పోయి పడకటింటికి వెళ్లి పోయినారట. వారి పెద్దఅమ్మాయి పదహారేండ్లది,—అందంగా కూడా ఉంటుందట,—తమ్ముడి పుట్టినపండగ గనుక సహజసంతోషంవల్లను, మంగళహారతి పళ్లెం పట్టినప్పుడు తండ్రిగారొక పెద్దకాసైనను యివ్వకపోతారన్న సంతోషంవల్లను కాబోలు, చక్కగా అలంకరించుకొని ఇల్లంతా తానేమై మసలిందట. రాత్రి కాగానే అందరితోపాటు రెండుమెతుకులుతిని,—చిన్నపిల్ల కాదటోయి,—నిద్ర కూరుకొనిరాగా నగలను తీసి దాచకుండగనే రెండవ అంతస్థులో తూర్పుదిక్కుగా తోటకు అనుకొనియున్న గదిలో లోపల గడియవైచుకొని పండుకొన్నదట. ఆరోజున అమావాస్యఅగుటచేత చీకటి దట్టంగా పట్టియున్నదేమో, చిట్టి రామయ్యగారి గుట్టుమట్టు తెలిసినవాడెవడో తోటలోనుంచి ఆ అమ్మాయి పడుకున్నగది కిటికీగుండా లోపలికి ప్రవేశించి—చెప్పటం మర్చిపోయినాను, ఆ అమ్మాయిపేరు సుబ్బలక్ష్మమ్మట—సుబ్బలక్ష్మమ్మ ఒంటిమీది నగలు చాలనుకున్నాడో ఏమో, ఇంటిలోపలి భాగానికి చొరబడకుండా నగలను పిల్లతో సహా తీసికొని పారి పోయినాడట. తెల్లవారి ఏడు గంటలైనను సుబ్బలక్ష్మమ్మ లేవకపోవటంచేత పరిచారికలు తలుపుగొట్టిరట. జవాబులేదు. ఆసంగతిని చిట్టిరామయ్యగారితో చెప్పగా ఆయన వచ్చి పిలుపునకు పలక్కపోవటంచేత ఆత్రంతో తలుపును గట్టిగా త్రోసిరట.

గడియ ఊడి తలుపులు తెరువబడినవి. సుబ్బలక్ష్మమ్మ గదిలో లేదు. అసలే కొంటెదికాబట్టి ఏ మంచం క్రిందనన్నా దాక్కుందేమో అని మంచం క్రింద నలుమూలలచూచారట. ఎక్కడను లేదు. ఇంతట్లో ఇంటిల్లుపాదిగ గదిలో ప్రవేశించారట. ఏడుపులు పెడబొబ్బలు. పోలీసువారికొరకు వార్తలు వెళ్లగా వారు వచ్చి అంతా పరీక్షించి కావలసినసంగతులను చిట్టి రామయ్యగారివలన తెలిసికొని సుబ్బలక్ష్మమ్మ నగలకోసం ఆశపడి చిట్టి రామయ్యగారి ఆచోక తెలిసినవాడెవడో ఆపనిని చేసియుండునని ఊహించి ఊరి నలువైపులకు భటులను పంపిరట. నేను పోలీసుస్టేషనుదగ్గర జనంగుంపులు గుంపులుగాఉండగా వెళ్లి భోగట్టా చేయగా ఇలా చెప్పారు. సంగతియిది. ఇక నువ్వేమిచేస్తావో. నాకు చూడబోతే దీని కిటుకు బైటికి తీయడానికి నీవొక్కడవే సమర్థుడివిలాగ కనబడుతున్నావు. ఇన్నాళ్లనుంచి పరీక్షలన్న మాటైనా లేకుండా డిటెక్టివు నవలలను చదువుచున్నందుకు చిట్టి రామయ్యగార్ని ఒకదరికి చేర్చాలి. ఆయన చూడబోతే ముసలివాడు. ఈకష్టంవల్ల బాగా కృశించి పోయాడు. అన్నిటికంటె ముఖ్యం వేరొక విషయం సుబ్బలక్ష్మమ్మకు యింకా పెళ్లి కాలేదట. కులాభిమానంచేత యీవిషయంలో నీవు శ్రమపడితివా—పరీక్షమాట దేవు డెరుగును—కాని, చిట్టి రామయ్యగారు సుబ్బలక్ష్మమ్మను యిచ్చి నీకు పెళ్లి చేస్తారు. సుబ్బలక్ష్మమ్మ అందమైనదని ఆదివరకే చెప్పితినా. పైన నీయిష్టం." అని, హాస్యరసప్రవాలుకాస్త ఎక్కువగలవాడేమో సుబ్బారావు నవ్వుతూ చమత్కారంగా ముగించాడు.

సుబ్బలక్ష్మమ్మ ఏమైయుండునా, అన్న ఆలోచనలో పడ్డానుగాని, ఆవిషయంలో అంత దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూన్నట్లు కనబడితే కొంటె అని సుబ్బారావు ఏమనుకునిపోతాడో భయంచేత కొంతవరకు కప్పిపుచ్చాను. కొంచెంసేపు మాట్లాడి అతనిత్రోవని అతను వెళ్లాడు.

3

మాహాస్టలుకు దగ్గరగానే రైలుస్టేషను ఉంది. పదిమంది కూడేచోటుగదా క్రొత్తవిషయాలు ఏమైన తెలుస్తాయేమో అని అక్కడకు వెళ్లాను కాని ఉపయోగం లేకపోయింది. వెంటనే హాస్టలుకువచ్చి భోజనంచేసి గదిలో పడుకున్నాను. సుబ్బారావుచెప్పినసంగతులను ఒక్కొక్కటిగా జ్ఞాపకంచేసుకుంటూ తర్కం మొదలుపెట్టాను. దొంగ యింటిలోపలి భాగానికి వెళ్లకుండా సుబ్బలక్ష్మమ్మ గదిలోనుంచి తిరిగి వెళ్లిపోవటం అనుమానంగా కనుపించింది. వాడు నిజంగా డబ్బుకే ఆశపడి వచ్చాడా, అట్లైతే యింటియితరభాగాలకు వెళ్లకుండా ఉండుట ఎందులకు? దొంగలకు ఆశాపరిమితి అంటూ ఉండదుగదా. ఈరోజున కిది చాలును; తరువాతిమాట వేరొకసమయమందున చూచుకుందామన్న ఆలోచనకలగటం దొంగలస్వభావానికి విరుద్ధం. పోనీ, సుబ్బలక్ష్మమ్మ గదిలోనుంచి, యింటిలోపలికి వెళ్లటంకష్టమా? గది గడియతీసినంతమాత్రాన యిల్లంతయు తిరిగి చక్కపెట్టవచ్చునే. అదీగాక, అలికిడివలన ఎవరైన మేలుకొంటే బట్టి పారి

పోయెనందమా ? ఆరాత్రి యింట్లో ఎవరు లేనట్లే. అందరుకూడా ఒళ్లుమరచి నిద్రపోతున్నారు. ఇకను యింట్లో ప్రవేశించటానికి రెండవ అంతస్తుపైనున్న సుబ్బలక్ష్మమ్మ గదిలోనుంచి ఎందుకుపోవాలి. అన్నిటికంటె ఇది సులభమార్గమా? ఒకవేళ సులభమనియే అట్లా చేసాడనుకున్నా మొదట ఊహించుకున్నట్లు ఇంటి ఉపరిభాగానికి పోకుండా ఉండటం ఎందులకు? అని ఈవిధంగా పరిపరి విధాల ఆలోచించాను. దొంగ డబ్బును తస్కరించటానికివచ్చి యుండడని తాత్కాలికంగా ఒకసిద్ధాంతం చేసుకున్నాను. బహుశః సుబ్బ లక్ష్మమ్మను ఎత్తుకొనిపోవుటకే ఆ రాత్రి దొంగ చిట్టిరామయ్యగారి యింట ప్రవేశించియుండునని కూడా ఒక ఆలోచన పోయింది. రాత్రి బాగా నిద్దరపట్టలేదు. పైగా పోలీసువారి సిద్ధాంతానికి విరుద్ధంగా ఉండటంవల్ల నాద నిజమేమో అనుకున్నాను.

౪

తెల్లవారినది; ప్రాతఃక్రియలు నెరవేర్చుకొని కాఫీతాగి, దుస్తులనువేసికొని చిట్టిరామయ్యగారి యింటికి వెళ్లాను. జ్ఞాతికనక ఆయన కొచ్చిన ఆపత్తుకు సానుభూతిని కనపరుస్తూ మాట్లాడుతూ దొంగతనం జరిగిన గదికి యిద్దరం వెళ్లాం. గదిలో ఒకమూల దోమతెరవేసిన డబుల్‌కాటున్నది. కిటికీకి ఆనుకొని ప్రక్కగా ఒకబల్ల ఉన్నది. దానిమీద బంకించంద్ర చటర్జీ వ్రాసిన రెండు నవల లున్నవి. అందులో ఒకదానిని చేతులోపట్టుకొని పుటలు తిరగేస్తూ "మీ అమ్మాయి చదువుకొనేదా" అనగా చిట్టిరామయ్యగా 'రవు' నన్నారు. గదిలో వేరొకమూల టేకుకర్రతో చేసిన డ్రాయరొకటి కలదు. దానిని చూచి దీని తాళములేవైనా పగులగొట్టబడ్డవా అనగా లేదని జవాబువచ్చింది. దొంగతనం విషయమై ఇంకేమైనా విశేషాలున్నవా అని ప్రశ్నింపగా "ఏమీ లేవు నాయనా! ఆ దొంగముండకొడుకు నగలను అన్నిటిని సావకాశంగా తీసుకొందామని పిల్లను ఎత్తుకొనిపోయినాడేకాని దానివంటిమీద ఉన్న వాటిలోకల్లా పెద్దదైన కట్టకాసులపేరు మంచంమీదనే పడిపోయినది. ఇంతకు మా దురదృష్టంకాకపోతే ఎప్పుడూ అలవాటు లేనిదీ లోపలగడియ వేసుకోవటం ఎందులకు? తలుపులు తెరచివుంటే ఎవరికైనా మెళుకువ వచ్చేదేమో" అని కంట తడిపెట్టుకున్నారు. ఆయనను ఓదార్చి పోలీసువారికి ఆచోకీ చిక్కలేదా అన్నాను. "లేనట్లే. నిన్న వారీ గదిని సోదాచూడగా ఒక జేబురుమాలు మాత్రం కనుపించింది. దాని అంచున "చిం. రా." అను పొడి అక్షరములున్నవట. అదేమైనా ఉపయోగంగా ఉంటుందేమో అని, వారు పట్టుకెళ్లారు" అన్నారు.

జేబురుమాలు, దానిఅంచున "చిం. రా." అని వినగానే అపరిమితమైన ఆశ్చర్యంకలిగింది. ఎందుకందురా? గదిలో బల్లమీద చూచిన పుస్తకంమీదకూడా "చిం. గా." అను అక్షరములేఉన్నవి. ఆ జేబురుమాలు వారియింట్లో ఎవ్వరిదికాదని చిట్టిరామయ్యగారు గట్టిగా

చెప్పారు. మొదట నాకేమి తోచిందికాదు. ఈ జేబురుమాలు కనకదొంగదే అయినఎడల వాడు సుబ్బలక్ష్మమ్మకు చిరపరితుడే అయి వుండునని అనుకున్నాను. ఇంకా ఆదొంగ యింటిలో ప్రవేశించటంలో ఉద్దేశం ధనాపేక్ష కాదని స్థిరపడింది. ఎలాగా, ద్రవ్యాపేక్షయే యైనట్లైతే కట్టకాసులపేరు క్రింద పడనీయడు. పొరపాటందామా, అమూల్యము లగు వస్తువుల విషయంలో వాటిని దొంగిలించుకుందామని వచ్చినవాడు పొరపాటు పడడం అసంభవం. నిన్నరాత్రి నాతాత్కాలిక సిద్ధాంతం బలపడింది. వింతదొంగతనంలా కనిపించింది. దొంగను ఏవిధానన్నా పట్టుకోవాలని కుతూహలం కలిగింది. అప్పటికే 10 గంటలైంది. భోజనంచేసి మళ్లావద్దామని హాస్టలుకు వెళ్లిపోయాను.

భోజనంచేయగానే చిట్టి రామయ్యగారి యింటికివచ్చిచేరాను. ఆయన చుట్టకాల్చుకుంటూ మేడమీద హాలులో పత్రిక చదువుకుంటూ కూర్చున్నారు. నన్నుచూచి ప్రక్కన కూర్చోమని సంజ్ఞచేసారు. పదినిమిషాలు, సంభాషణ ఏలా మొదలుపెట్టవలిసినది తెలియక, మాట్లాడకుండాకూర్చున్నాను. చివరకు 'పత్రికావిశేషాలేమిటండి' అని ప్రశ్నించగా "అన్నివిశేషాలకన్నా నాకూతురు విషయమే నాకు ఎక్కువగా ఉన్నది. వచ్చే మాఘమాసంలో పెండ్లి చేతామన్న తలంపుతో ఉన్నాను. విధి ఇట్లాఉంటే మన కోర్కె లెక్కడసాగుతాయి!" అన్నారు.

సంభాషణ అనుకూలంగానే వెడుతూన్నందుకు సంతోషించి "అమ్మాయికి 16 యేండ్లటగా. పెండ్లి యింకను చేయలేదా" అని కొంచెం ఆశ్చర్యంతో అడిగాను.

"లోకమంతా అల్లాగే అంటున్నారు. అందులో నాలో ఏమిలేదు. మా అమ్మాయి పాశ్చాత్యవిద్యాభ్యాసం చేసింది. పెళ్లి అంటేను, మనసంఘమతాచారాలంటేను నూతనోద్దేశాలు గలది. వర్ణాశ్రమధర్మం మనదేశాభివృద్ధికి నిరోధకంగా ఉందని నాతో ఒకటి రెండుసారు లంది. ఎవరి వివాహవిషయంలో వారియిష్టమే జరగాలిగాని వేరొకరు ఎంత ఆప్తులైనా జోక్యం గలగ చేసుకొనగూడదు అని సహజయుక్తితో సూచిస్తూ ఉండేది. ఇవన్ని నేను గ్రహించి యుక్తవయస్సు దాటినా కొంతకాలంపాటు పెళ్లి చెయ్యకుండాఉంటే అభిప్రాయాలు మారుతాయేమో అని ఇంతవరకు ఆపాను. స్కూలు ఫైనలు ప్యాసుఅవటంతోనే చదువు మానిపించాను. స్వసాంప్రదాయాన్ని పాటించటం మంచిదని బోధిస్తూ ఉండేవాణ్ణి. నేనూ మన ఆచారాల్లో కొంతమార్పు కావాలన్నవాళ్లల్లోవాడినేకాని లోకానికి వెరిచి నా అభిప్రాయాన్ని కప్పిపుచ్చాను.

నాకు కొంచెం నవ్వొచ్చింది. ఆపుకోటానికి ప్రయత్నించాను. కాని చిట్టిరామయ్యగారుగ్రహించి "నానంగతి నాకేనవ్వొస్తోంది. కాని నాహృదయములో బరువును కొంత తగ్గించుకోటానికి నీతో యీచరిత్ర అంతా చెప్పుతున్నాను" అన్నారు.

"అబ్బే అందుకుకాదండి నే నవ్వింది. అందరిలాగా చిన్నప్పుడే ఏ శుంఠకో మా అమ్మాయిని కట్టిపెట్టకుండా, చదువుచెప్పించి పెద్దదాన్ని చేసినందుకైనా కృతజ్ఞతలేకుండా మామాట తృణీకరించిందే" అని నవ్వొచ్చింది అన్నాను.

"నేను అప్పుడప్పుడు తలిదండ్రుల మాట ఏవిషయంలోనైనా సరే వింటూండవలెనని మనపూర్వులు మనకంటె తెలివిగలవారని మా అమ్మాయితో చెపుతూ ఉండేవాణ్ణి. నా ఉపదేశంవల్ల శాస్త్ర దార్లో పడుతూందను కున్నాను. ఇంతలో మాపాలిటి యముల్లాగ మాఅమ్మాయికి ఒక స్నేహితుడు దాపరించాడు. మొదట 'ఎవరో యీవూరి కాలేజీలో బి. ఏ. చదువుతున్నాడట. చదువు ఏలాగా మానిపించానుగదా యింటిదగ్గర ఏవో రెండు యింగ్లీషుముక్కలు చెపుతాడని అమ్మాయి సరదాపడుతూందని మా ఆవిడ చెపితే సరే అన్నాను. వాడు రావటం మొదలుపెట్టినప్పటినుంచీ అమ్మాయి మళ్లీ పెడత్రోవ తొక్కటం ప్రారంభించినట్లు నాకు కనబడ్డది. అంతాఎందుకు ఒకనాడు అమ్మాయి గదిముందరినుంచి నేను వెడుతూండగా 'మన పూర్వులు పిల్లలు గర్భంలో ఉండగానే తాంబూలాలు పుచ్చుకొనేవారట' అని చెప్పి వాడు అమ్మాయిని నవ్విస్తున్నాడు. ఆరోజు నుంచి వాడిని నాగుమ్మంలో అడుగుపెట్టనివ్వలేదు. ఇష్టంవచ్చినట్లు వెళ్లనిస్తే పాతకంమందిరి పోతుందని మాఘమాసంలో ముహూర్తం పెట్టాను. మాకర్మం యిలావుంటే వెళ్లి ఎల్లా సాగుతుంది కనక" అని చెప్పుచుండగా పోలీసు సబిన్స్పెక్టరు వచ్చినట్లువిని చిట్టిరామయ్యగారు వెళ్లిపోయినారు.

సుబ్బలక్ష్మమ్మ గదిలోని నవల అక్కడ దొరికిన జేబురుమాలు ఆ బి. ఏ. కుర్రవాడివా అని ఆలోచనపోగా వెంటనే కాలేజీకి పరుగెత్తి రైటరునడిగి బి. ఏ. క్లాసు హాజరు పట్టీని తీసికొని పేరుతరువాత పేరుగా చూస్తుండగా 'చింతలఢొడ్డి రాజేశ్వరరావు' అని ఒక పేరు కనుపించిది. 'చిం. రా.' అను పొడి అక్షరములకు యీపేరు తగియుండటం, ఆపేరుకు ఎదురుగా నిన్న, యివ్వాళ హాజరుగుర్తు లేక పోవటం అనుమానంగా కనిపించింది. చిట్టిరామయ్యగారి మాటలవలన సుబ్బలక్ష్మమ్మకు రాజేశ్వరరావుకు ప్రేమతోకూడిన స్నేహం ఉన్నట్లు తేలినది. సమయం మించబెడితే మాఘమాసంలో పెళ్లైపోవునేమో అని యిద్దరు ఆలోచించుకుని చేసినపని ఆరాత్రి జరిగిన దొంగతనమా అన్న ఊహ నాకు తోచింది. రైటరు సహాయంవల్ల పెద్ద రిజిష్టరు తీయించి రాజేశ్వరరావు చిరునామా కోసం చూచాను 'చిం. రాజేశ్వరరావు వాడపల్లి, గోదావరిజిల్లా' అని వున్నది. దానిని నాడైరీలో ఎక్కించుకొన్నాను. ఏది ఎట్లా ఉన్నా ఆవూరువెళ్లి రాజేశ్వరరావు విషయం కొంత భోగట్టాచేయటానికి వాడపల్లి వెళ్లటం నిశ్చయించాను. అక్కడకు వెళ్లే ముందర సుబ్బలక్ష్మమ్మ రూపరేఖలనుగురించి తెలిసికొంటే బాగుండునని చిట్టిరామయ్యగారి నౌకరులను అడిగితే ఆమెయింటికి వెళ్లి

ఫొటోను ఒకదానిని నాకిచ్చారు. దానిని తీసికొని హాస్టలుకు వచ్చాను.

భోజనం అయినతరవాత వాడపల్లికి దారి కనుక్కుందామని ఆచుట్టుపట్ల ఊళ్లన్నీ తెలిసిన మా హాస్టలు వంటవాడి దగ్గరకు వెళ్లాను. వాడుమంచి తెలివైనవాడు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యానికి ప్రధాన మంత్రిగా వేస్తే బాల్డ్విను కన్నా బాగా రాజ్యంచేస్తాడని పిల్లలంతా అంటూవుండేవారు. 'వాడపల్లి యెక్కడుంది గంటయ్యా' అని అడిగినప్పుడు వాడు నన్ను చేసినక్రాసుకు ఆగలేకపోయాను. ఎల్లాగైతేం, దారిని కనుక్కొని మరునాడు ప్రయాణం పెట్టాను.

౬

తెల్లవారగట్లేలేచి మామూలు పన్లైన తరువాత నాతోలుసంచిలో రెండు గుడ్డలు కొత్తగావచ్చిన 'భారతి' పత్రికను, సుబ్బలక్ష్మమ్మఫొటోను పెట్టుకొని బయలుదేరాను. సాయంత్రము ౫ గంటలయేసరికి వాడపల్లి చేరాను. కొంచెం నీరెండ ఉంది. బండిని తిన్నగా చింతలదొడ్డి రాజేశ్వరరావుగారి యింటికే పట్టించాను. వాకిటనున్న నౌకరు నన్నుచూచి "అయ్యగారు అమ్మగారు తోటలోకి సికారికెళ్లారు, బాబు" అని తోటవేపు చూపించాడు. నాసంచిని వాడిదగ్గిరపెట్టి తోటలోకి నిమ్మళంగా ప్రవేశించాను. తోటంటే మరేమిలేదు దట్టంగా చింతచెట్లు పెరిగిఉన్నాయి. రాజేశ్వరరావుగారి యింటిపేరు సార్థకనామమే అనుకుంటూ తోటలో ఇటుఅటు చూచాను. దూరమునుంచి రాజేశ్వరరావుగారు ఒక ఆడమనిషి చేతులలో చేతులువేసుకొని నావైపే వస్తున్నట్లు కనిపించింది. ప్రక్కనఉన్న ఒకచెట్టుచాటున దాగి ఆత్రంతో వారివైపు చూస్తున్నాను. వారు చూపుమేరలోకి వచ్చారు. రాజేశ్వరరావుగారు నాగరిక విద్యార్థుల్లాగ పెద్దగాలివేస్తే పడిపోయేటట్లుగాక దృఢంగా ఉన్నాడు. మనిషి పొడగరి. పొడుగుకు తగిన లావు తలకు కొంచెంగా క్రాపింగు కళ్లకు జోడూ లేకుండాపోలేదు. ఖద్దరు కంటెమెడచొక్కా తొడుగుకొని బోడసరం ఖద్దరుపంచెనే కట్టుకున్నారు. కాళ్లకు రంగూను స్లిప్పరులు ఉన్నవి. చేతిలోని బెత్తంతో విలాసంగా క్రిందకొడుతూ ప్రక్కనున్న ఆమెతో చనువుగా కబుర్లు చెబుతున్నారు. రాజేశ్వరరావుగారి మీదనుండి నాదృష్టిప్రక్కనేఉన్న స్త్రీస్వరూపంమీదికి దుమికింది. పైనుంచి క్రిందికి ఒక్కసారి చూచాను. పట్టలేని హాశ్చర్యం కలిగింది. ఆవ్యక్తిని వర్ణిద్దామన్న కుతూహలం ఉందిగాని సుబ్బలక్ష్మమ్మ ఫొటో ఎలాయున్నదో ఈవ్యక్తికూడ అచ్చు ఆలాగానే ఉన్నదనిచెప్పి ఊరుకుంటాను. అయినను తొందర పడకూడదనుకొని వారు బాగా దగ్గరలోకిరాగా చెట్లచాటునుంచి నేను యింటి వీధిగుమ్మందగ్గరకువచ్చి వాకట్లోవున్న బల్లమీద కూర్చున్నాను. పావుగంటకాలంలో వారిరువురుకూడా వచ్చారు. నేను నిలబడి రాజేశ్వరరావుగారికి నమస్కారంచేసి ఒక కాగితం అందిచ్చాను. దానిని చదువుకొని ఆవిడతో 'వీరు భారతికి ఏజెంటట, నన్ను

చందాదారుగా ఉండమని అడుగుతున్నారు' అన్నారు. ఏంచేతనోకాని 'ఆలాగే ఉండ తొమ్మిదిగంటలనగా పరుండటానికి విడిపోయి నాం.. చావడిలో మడతమంచంమీద నేను

"ఇప్పటికే చీకటిపడిపోయింది. ఈపూట యిక్కడ భోజనంచేసి రేపు వెళ్లవచ్చు"

వచ్చును' అని ముక్తసరుగా పలికి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

"ఇప్పటికే చీకటిపడిపోయినది. ఈపూట యిక్కడ భోజనంచేసి రేపు వెళ్లవచ్చు" నని నన్నుగూర్చి రాజేశ్వరరావుగా రన్నారు. అనుకూలంగా వ్యవహారం నడుస్తూఉందిగనక ఆలోచించకుండా రాజేశ్వరరావుగారి వాక్యం ముగియకుండా 'చిత్తం' అన్నాను. ఆయన లోనికివెళ్లారు. మార్గాయాసంతీర్చుకుందామని నేను బల్లమీద ఒరిగాను.

ఇంతలో వంటవాడు భోజనానికి నన్ను లేపాడు. రాజేశ్వరరావుగారు, ఆయనతో వచ్చిన ఆడమనిషి, నేను కలసిభోజనంచేసాం. తరువాత నేను రాజేశ్వరరావుగారు దేశపరిస్థితులను గురించి మాట్లాడుకొని రాత్రి పరున్నాను. నిద్రపట్టలేదు. చావడిని ఆనుకున్నగదిలో రాజేశ్వరరావుగారు సాయంత్రం చూచిన ఆడవ్యక్తితో మాట్లాడుచున్నట్లు వినవచ్చినది. నెమ్మదిగా గది గుమ్మందగ్గరకు వెళ్లి ఓరవాకిలిగా వేసియున్న తలుపులగుండా లోపలివారిని చూస్తూ వారి సంభాషణ నాకేమైన ఉపయోగంగా ఉండునేమోఅని కూర్చున్నాను.

"మీతండ్రిగారు పోలీసువారికి రిపోర్టు యిచ్చినారట. ఆయన ఆవూరిలోకల్లా పలుకుబడికలవాడుకనుక పోలీసువారు శ్రద్ధతో పని చేసి మనగుట్టును బైటపెట్టగలరు. ఇకముందు ఆలోచనఏమిటి?" అని రాజేశ్వరరావుగారన్నారు.

"మగవారు ఆడువారికంటె ఆలోచనాపరులని లోకు లనుకుంటారు కనక మీరెలా చెపితే నేనల్లా చేయటానికి సిద్ధంగాఉన్నాను, యివ్వాళ్ళ మనయింటికివచ్చిన మనిషినిచూస్తే నాకనుమానంగానే ఉంది. ఏలాగైనా మనం మాత్రం మాతండ్రిగారి కంటపడగూడదు" అని మాటకు మాటకు సంబంధం లేకుండా, నిరుత్సాహంతో ఆమె అన్నది.

రాజేశ్వరరావుగారు కొంచెం ఆలోచించి "ఏవిధంగా చూచినా మనం యీవూరిలో ఉండటం మంచిదికాదు. మనం కనక రేపే బైలుదేరి కలకత్తా వెళ్లిపోయి—అక్కడ బ్రహ్మసమాజం అధ్యక్షుడు చాలామంచివాడట, ఆసమాజంలోచేరి వెంటనే పెళ్లిచేసుకున్నామా మనకిక నిర్భయం. మీవాళ్లకి మన రహస్యం తెలియకుండా దూరానికి దూరంగాను ఉంటాము. మహాపట్నం గనక విద్యావంతులమైన మనకి జీవనోపాధికి లోటులేకుండాను ఉంటుంది" అని ఆవిషయాన్ని మరీ నొక్కిచెప్పకుండా, అటులజరగకపోతే ముప్పు రావచ్చునను అనుమానాన్ని సూచించు చూపులతో ఆమెను చూచి రాజేశ్వరరావు జవాబుకొరకు ఎదురుచూస్తున్నాడు.

కొంచెం సిగ్గుతో తలవంచి 'సరే' అని చటుక్కున వూరకుంది.

నేనిక అక్కడ ఉండలేదు. మడతమంచంమీదికివచ్చి పడుకున్నాను. కాలం మారుతున్నా ఆచారాలు మారకపోవటం చాలా అనర్థకం అనుకున్నాను. రాజేశ్వరరావు సుబ్బలక్ష్మమ్మను, ఆమె యిష్టంమీదనే లేవదీసికొని వచ్చాడని నిర్ధారణ అయిపోయినది. ఇకముందు నేను చేయవలసినదేమిఅని ఆలోచించినాను. వీరు నిజమైన ప్రేమచే ప్రేరేపింపబడి బంధుకోటికి లోకానికికూడా వెరవకుండా యింతపనిచేసారు. ఈ నిశ్చలమైన ప్రేమలతనుతెంచి రాజేశ్వరరావుగారికి కారాగృహంలో మరణం కలిగేటట్లు చేయటం నాకు తగునా అన్న సందేహంతోచింది. ఆరాత్రి గడిచింది. భారతికి చందాదారుగా చేరినందుకు రాజేశ్వరరావుగారికి కృతజ్ఞతను తెల్పి మావూరికి బైలుదేరాను.

౨

సాయింత్రం మావూరికి వచ్చాను. దార్లోనే, చిట్టిరామయ్యగారి కీసంగతి తెలిసినా ఆనిర్మలప్రేమ ప్రవాహానికి అడ్డుపడరని నమ్మి, వారితోచెప్పటానికి నిశ్చయించాను. వెంటనే చిట్టిరామయ్యగారి దగ్గరకు వెళ్లి సంగతి సంగ్రహంగా చెప్పి, కలకత్తా వెళ్లమని సలహా యిచ్చాను. ఆయన అభిప్రాయం ముఖంలో కనబడలేదు. భార్యను పిలిచి 'అమ్మాయిసంగతి నాకు కొద్దిగా తెలిసింది. నేను యీరాత్రి మెయిలుకు ఊరుకు వెళ్లవలసివుంది. వారం రోజులలో సుబ్బలక్ష్మిని వెంటబెట్టుకొని వస్తాను. యింట్లో మీరు ఖంగారు పడవద్దు" అని చెప్పారు.

ఆరాత్రే ఆయన వెళ్లిపోయినారట. ఇప్పటికి పదిరోజులైనది. యింకా రాలేదట. సంగతి ఫలానా అని ఉత్తరంఅయినా వ్రాయలేదట. ఈవిషయం పోలీసువారికి ప్రజలకు తెలిసినదట. ఎవ్వరుకూడా 'ఇదమిద్ధ' మని చెప్పలేకుండావున్నారు. చౌర్యం విదితదిగనుక ప్రజాబాహుళ్యానికి ఎంతత్వరలో తెలిస్తే అంత మంచిది గనుక పర్యవసానం తేలకపోయినప్పటికి పత్రికలలో ప్రకటించినందుకు క్షమాపణ కోరుకుంటున్నాను.